OKULA YARDIMCI
SINAVLARA HAZIRLIK

7. SINIF

Türkçe

Tamamı el yazması

VİDEO SORU ÇÖZÜMÜ

ÖĞRENCİM DEFTERİ

KONUŞAN KAPAK

MURAT yayıncılık 1983
MURAT YAYINLARI

SÖZCÜKTE ANLAM

SÖZCÜK (KELİME) Anlamlı ya da anlamsız en küçük birimdir.

Türkçede bazı sözcükler tek başına anlamlıyken bazıları da anlamsızdır. Tek başına anlamsız olan sözcükler, cümledeki kullanımlarına göre anlam kazanır:

Örnek:
- O, kedi, taş, ev, sev ⇒ Tek başına anlamlı
- Ama, fakat, lakin, kadar ⇒ Tek başına anlamsız

SÖZCÜKTE ANLAM ÖZELLİKLERİ
- GERÇEK (TEMEL) ANLAM
- MECAZ ANLAM
- YAN ANLAM
- TERİM ANLAM

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ
- EŞ ANLAMLILIK
- EŞ SESLİLİK
- ZIT ANLAMLILIK
- YAKIN ANLAMLILIK
- AD AKTARMASI
- SOMUT-SOYUT ANLAMLILIK
- NİTEL-NİCEL ANLAMLILIK
- DEYİM (ANLAM) AKTARMASI

SÖZ ÖBEKLERİ
- İKİLEMELER
- DEYİMLER
- ATASÖZLERİ
- DOLAYLAMA
- YANSIMA SÖZCÜKLER

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

SÖZCÜKTE ANLAM ÖZELLİKLERİ

GERÇEK (TEMEL) ANLAM

▶ Sözcüğün tek başınayken taşıdığı anlamdır, akla gelen ilk anlamdır.

Örnek:
- Sırt ağrısından bütün gece uyuyamadım.
- Yemek yerken ağzını kapatmalısın.
- Kaan, ayağındaki yara için doktora gitti.

MECAZ ANLAM

▶ Bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşıp farklı bir anlamı karşılayacak şekilde kullanılmasıdır.

Örnek:
- Yine bir arkadaşım beni sırtımdan bıçakladı.
- Bu olaydan sonra bütün okulun ağzına düştük.
- İnanmayın suna, o yine ayak yapıyordur.

YAN ANLAM

▶ Bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşmadan yeni bir kavramı karşılayacak şekilde kullanılmasıdır.

Örnek:
- Dağın sırtına hiç ev yapılır mı!
- Makasın ağzını kim büktü?
- Masanın ayağına bir şey sıkıştır da sallanmasın.

⚠ Yan anlamda kullanılan sözcükler, tamlama oluşturur.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

TERİM ANLAM

▶ Bilim, spor, sanat gibi alanlar ya da meslek dallarıyla ilgili bir kavramı karşılayan sözcüklerdir.

↳ Terimler tek bir alanla ilgili olmayabilir.

Örnek! • "Plato"

↳ Sinema için terimsel anlam taşır.

↳ Coğrafya için terimsel anlam taşır.

↳ Terim anlamlı bir sözcük başka anlama gelecek şekilde de kullanılabilir.

Örnek! • "Perde"

↳ Şarkıyı ince bir perdeden okudu.

Müzikle ilgili bir terim

↳ Perdelerin rengi soluk duruyor.

Gerçek anlamda kullanılmış.

Terimler	İlişkili Olduğu Alanlar
Açı - üçgen - doğru - pay - payda - polinom...	Matematik
Aktör - aktris - set - kadraj - montaj...	Sinema
Delta - ova - plato - seki - debi - meridyen...	Coğrafya
Redif - kafiye - imge - bent - aruz - dize...	Edebiyat
Nota - porte - tezene - pes - tiz ...	Müzik
Penaltı - taç - korner - defans - kale ...	Futbol
Portre - fırça - palet - tuval - tablo...	Resim
Güverte - yelken - rota - karina ...	Gemicilik

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

EŞ ANLAMLILIK

Yazılışları farklı olduğu halde anlamları aynı olan sözcüklerdir.

↳Anlamdaş sözcüklerdir.

Örnek:

- Ad ~ İsim
- Ak ~ Beyaz
- Al ~ Kırmızı
- Ev ~ Hane
- Besin ~ Gıda
- Cimri ~ Pinti
- Fikir ~ Düşünce
- Vakit ~ Zaman

EŞ SESLİLİK

Yazılış ve okunuşları aynı olduğu halde anlamları farklı olan sözcüklerdir.

↳Sesteş sözcüklerdir.

Örnek:

- "Gül"
  - ↳ Bitki.
  - ↳ Fiil (gülmek).
- "Bin"
  - ↳ Sayı.
  - ↳ Fiil (binmek).
- "Çay"
  - ↳ Akarsu.
  - ↳ İçecek.
- "Ben"
  - ↳ Kişi (zamir).
  - ↳ Leke (nokta).
- "Sol"
  - ↳ Yön (taraf).
  - ↳ Fiil (solmak).
- "Ak"
  - ↳ Renk.
  - ↳ Fiil (akmak).

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

⚠ Ama-âmâ, yar-yâr, kar-kâr, hal-hâl, hala-hâlâ, adem-âdem vb. sözcükler birbiriyle sesteş değildir.

⇒ a → kısa okunan bir ses
⇒ â → uzun okunan bir ses
} okunuşları farklı

ZIT ANLAMLILIK

▶ Nitelik ve durum bakımından birbirinin tam karşıtı olan sözcüklerdir.

Örnek!
- İyi ~ Kötü
- Dost ~ Düşman
- Şişman ~ Zayıf
- Aşağı ~ Yukarı
- Gülmek ~ Ağlamak
- Cömert ~ Cimri
- Sağ ~ Ölü
- Eski ~ Yeni
- Ön ~ Arka
- Gelmek ~ Gitmek
- Temiz ~ Kirli
- İlk ~ Son

⇒ Türkçede her sözcüğün karşıt anlamı yoktur.

⇒ Bir sözcüğün olumsuzu onun karşıt anlamı olmaz.

Örnek!
- Gelmek X Gelmemek
  ↳ Aralarında karşıt anlam ilişkisi yoktur.

⇒ Bir sözcüğün zıt anlamı cümledeki kullanımına göre değişebilir.

Örnek!
- Geldiğin gibi gidersin.
- Geldiğin gibi dönersin.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

YAKIN ANLAMLILIK

▶ Net bir şekilde aynı anlamı karşılamamakla beraber, aralarında anlamsal yakınlık kurulabilen sözcüklerdir.

örnek:
- Tanıdık ~ Bildik
- Basmak ~ Ezmek
- Yalan ~ Yanlış
- Bakmak ~ Seyretmek
- Utangaç ~ Çekingen
- Tutmak ~ Yakalamak

AD AKTARMASI

▶ Bir sözcüğün benzetme amacı gütmeden başka bir sözcüğün yerine kullanılmasıdır. → Mecaz-ı mürsel

*İç-Dış İlişkisi: Herhangi bir varlığın içi söylenip dışının kastedilmesi ya da dışı söylenip içinin kastedilmesi.

örnek:
- Ocakta Çaydanlık kaynıyor.
  ↳ Çaydanlıktaki su kastediliyor.

*Bütün-Parça İlişkisi: Herhangi bir varlığın bütünü söylenip parçasını kastetmek ya da parçası söylenip bütününü kastetmektir.

örnek:
- Apartmana yerleşmeyi düşünüyoruz.
  ↳ Apartman dairesi kastediliyor.

*Sanatçı-Eser İlişkisi: Sanatçı adı söylenip eserinin kastedilmesidir.

örnek:
- Bu hafta Yaşar Kemal'i okuyorum.
  ↳ Yaşar Kemal'in eserleri kastediliyor.

*Yer-İnsan İlişkisi: Yer adı söylenip insanların kastedilmesidir.

örnek:
- Güzel havalarda bütün Ankara sokakta.
  ↳ Ankara'daki insanlar kastediliyor.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

SOMUT - SOYUT ANLAMLILIK

Somut Anlamlılık: Varlıklarını duyu organlarıyla (görme, tatma, işitme, koklama, dokunma) algılayabildiğimiz sözcüklerdir.

Örnek:
- İlkbaharda her yer leylak kokar.
- Bugün hava çok soğuk.

Soyut Anlamlılık: Varlıkları duyu organlarıyla algılanamayıp ancak zihinde canlanan, duygularımızın karşılığı olan sözcülerdir.

Örnek:
- Sevinçten gözüme uyku girmedi.
- Tek hayalim güzel bir okulda okumak.
- Akşam akşam yine kederlenip ağladı.

Somutlaştırma: Soyut bir sözcüğe somut anlam yüklemektir.

Örnek:
- Yalnızlık ölü bir beden gibidir.
  - yalnızlık → soyut (somutlaştı)
  - ölü bir beden → somut
  - Benzetme yoluyla somutlaştı.
- İyiler hep kazanır.
  - iyi = soyut
  - İyi sözcüğü insan yerine kullanıldığı için somutlaştı.

Soyutlaştırma: Somut bir sözcüğe soyut anlam yüklemektir.

Örnek:
- Yeni öğretmenimiz çok sıcak bir insan.
  - sıcak → somut
  - Soyutlaştı.
- Senin annen yufka yürekliymiş.
  - yufka → somut
  - Soyutlaştı.

* Bir sözcük cümledeki kullanımına göre soyut ya da somut anlam kazanabilir:

Örnek:
- Kaan, yarın kalp ameliyatı olacak.
  - kalp → somut
- Kaan, güzel kalpli bir arkadaşım.
  - kalpli → soyut

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

NİTEL-NİCEL ANLAMLILIK

*Nitel Anlamlı Sözcükler: Varlıkların niteliğini gösteren; Sayılamayan, Ölçülemeyen bir değeri ifade eden Sözcüklerdir.

Örnek! • O, her zaman güzel kıyafetler alır.
↳ Sayılamaz, ölçülemez.

• Dağınık saçıyla okula gelmiş.
↳ Sayılamaz, ölçülemez.

• Aşık suratlı insanları sevmem.
↳ Sayılamaz, ölçülemez

• Mutfaktan kötü kokular geliyor.
↳ Sayılamaz, ölçülemez.

*Nicel Anlamlı Sözcükler: Varlıkların Ölçülebilen, Sayılabilen özellik-lerini ifade eden sözcüklerdir.

Örnek! • Çocuğun çantası çok ağırdı.
↳ Ölçülebilir

• Daha geniş bir eve taşındık.
↳ Ölçülebilir

• Yeni evimiz dört odalı.
↳ Sayılabilir.

⇒ Bir sözcük cümledeki kullanımına göre nitel ya da nicel anlam kazanabilir.

Örnek! • Onunla çok yakın oturuyoruz.
↳ Ölçülebilir ~ Nicel Anlam

• O, benim yakın arkadaşım.
↳ Ölçülemez, sayılamaz ~ Nitel Anlam

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

DEYİM(ANLAM) AKTARMASI

▶ Bir sözcüğün **benzetme** amacıyla başka bir sözcüğün yerine kullanılmasıdır.

* **İnsandan Doğaya Aktarma:** İnsana özgü kavramların doğaya aktarılmasıdır.

Örnek: • Bugün gökyüzü ağlıyor.
↳ Ağlamak insana özgü bir özelliktir.

* **Doğadan İnsana Aktarma:** Doğaya özgü kavramların insana aktarılmasıdır.

Örnek: • Senin için yosun tutmuş.
↳ Yosun doğaya özgü bir özelliktir.

* **Doğadan Doğaya Aktarma:** Doğadaki bir kavramın yine doğadaki başka bir kavrama aktarılmasıdır.

Örnek: • Bugün gökyüzü uluyor.
↳ Ulumak köpeklere özgü bir özelliktir.

* **Duyudan Duyuya Aktarma:** Bir duyuya ait özelliğin başka bir duyuya aktarılmasıdır.

Örnek: • Acı bir ses duyar gibiyim derinden.
↳ Tatma duyusundan işitme duyusuna aktarma yapılmış.

Deyim Aktarmasında, benzetmenin yanında diğer söz sanatları da bulunabilir.

↳ Benzetme
↳ Kişileştirme
↳ Konuşturma
↳ Abartma

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

SÖZ ÖBEKLERİ

İKİLEMELER

▶Anlamı kuvvetlendirmek, pekiştirmek veya daha çekici bir hale getirmek için eş, yakın, karşıt vb. anlamdaki sözcüklerin yan yana kullanılmasıdır.

*İkilemelerin Oluşum Şekilleri:

▶Eş anlamlı olanlar: Şan şöhret, mutlu mesut ...

▶Yakın anlamlı olanlar: Eş dost, doğru dürüst, mal mülk...

▶Aynı sözcük olanlar: Ağır ağır, usul usul, yavaş yavaş...

▶Zıt anlamlı olanlar: İyi kötü, aşağı yukarı, altüst...

▶Yansıma sözcük olanlar: Tıkır tıkır, şırıl şırıl, çıtır çıtır...

▶Biri anlamlı diğeri anlamsız olanlar: Çoluk çocuk, ufak tefek ...

▶İkisi de anlamsız olanlar: Abur cubur, eciş bücüş, ıvır zıvır...

▶İkinci sözcükte "m" ünsüzü olanlar: Ev mev, para mara...

*İkilemelerin Özellikleri:

▶İkilemeler ayrı yazılır.

▶Kalıplaşmadan kaynaklı bazı ikilemeler bitişik yazılır.

▶İkilemelerin arasına noktalama işaretleri gelmez: ✗ Eş-dost, ✓ Eş dost

▶İkilemeler ek alsa da ayrı yazılır: Evli barklı, göze göz, el ele...

▶Anlamı güçlendirmek için ikilemelerin arasına "mi" soru edatı gelebilir: Güzel mi güzel

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

DEYİMLER

▶ Herhangi bir durumu ya da olayı daha etkili kılmak için genellikle mecaz anlamda kullanılan söz öbekleridir.

*Deyimlerin Özellikleri:

▶ En az iki sözcükten oluşur: Göze girmek, dili tutulmak ...

▶ Deyimler, mastar (-ma/-me, -mak/-mek) halindedir:

↳ Etekleri tutuşmak.

▶ Deyimler, kalıplaşmış ifadeler olduğu için sözcüklerin yeri değiştirilemez, eş anlamları varsa da kullanılamaz.

↳ Bahtı siyah olmak. ✗

↳ Bahtı kara olmak. ✓

▶ Gerçek anlamlı deyimler de var.

↳ Hem suçlu hem güçlü olmak.

⚠ Deyimlerin yanlış anlamda kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek! • Sevinçten etekleri tutuştu. ✗

↳ etekleri zil çalıyordu ✓

▶ Deyimler, kişiye ve zamana göre çekimlenebilir.

↳ Göze batmak

↳ Göze batıyor-sun.

Zaman ↙ ↘ Kişi

▶ Deyimlerin söyleyeni belli değil, halkın ortak mirasıdır.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

ATASÖZLERİ

▶ Deneyimlerden meydana gelmiş, ders çıkarıcı ve öğüt verici olan söz öbekleridir.

*Atasözlerinin Özellikleri:

▶Atasözleri, cümle şeklindedir: Gülme komşuna gelir başına.

▶Atasözleri, genellikle mecaz anlamlıdır: Acele işe şeytan karışır.

▶Atasözleri kalıplaşmış ifadeler olduğu için sözcüklerin yeri değiştirilemez, eş anlamları varsa da kullanılamaz

↳ Beyaz akçe siyah gün içindir. ✗

↳ Ak akçe kara gün içindir. ✓

▶Atasözlerinin en önemli özelliği: ders çıkarıcı ve öğüt verici nitelikte olmasıdır.

Örnek: • Atılan ok geri dönmez.

↳ "İyi düşünmeden yaptığımız işlerden pişman olarak geri dönmek isteriz ama artık iş işten geçmiştir."

▶Gerçek anlamlı atasözleri de vardır.

↳ Bugünün işini yarına bırakma.

▶Atasözleri, kişiye ve zamana göre çekimlenmez; olduğu gibi kullanılır.

▶Atasözlerinin söyleyeni belli değil; halkın ortak mirasıdır.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

Deyimler ve Atasözlerinin Benzerlikleri

- Kalıplaşmış söz öbekleridir.
- Söyleyenleri belli değildir; halkın ortak mirasıdır.
- Sözcük dizilişleri değiştirilemez.
- Mecaz anlamlı olmalarının yanında gerçek anlamda kullanılanları da vardır.

Deyimler ve Atasözlerinin Farklılıkları

- Atasözleri ders çıkarıcı ve öğüt vericiyken deyimlerde böyle bir durum söz konusu değil.
- Deyimler mastar halde bulunur, atasözleri cümle şeklindedir.
- Deyimler kişiye ve zamana göre çekimlenir, atasözleri çekimlenmez.

Vecize (Özdeyiş): Atasözü niteliğinde olup söyleyeni belli olan özlü sözlerdir.

Örnek:
- Nush ile yola gelmeyeni etmeli tekdir
  Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.
  ZİYA PAŞA

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

DOLAYLAMA

▶ Tek bir sözcükle anlatılabilecek bir kavramın birden çok sözcükle anlatılmasıdır.

Örnek:
- File bekçisi (kaleci)
- Yavru vatan (Kıbrıs)
- Minik serçe (Sezen Aksu)
- Kara elmas (kömür)
- Beyaz altın (Pamuk)
- Bacasız sanayi (turizm)

> ! Dolaylamalar tamlama şeklindedir.
>
> İsim tamlaması ↔ Sıfat tamlaması
>
> • File bekçisi • Yavru vatan

YANSIMA SÖZCÜKLER

▶ Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşmuş sözcüklerdir.

Örnek!
- Tıkırtı
- Patırtı
- Cızırtı
- Şırıltı
- Hapşırma
- Vızırdama
- Miyavlama
- Havlama

} Hayvan sesleri

Hatırlayalım

Yansıma sözcükler ikileme olabilir;
- Tıkır tıkır
- Pat pat
- Şırıl şırıl
- Tak tak

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

ETKİNLİK 1 Aşağıdaki söz öbeklerinden deyim olanların başına **D**, atasözü olanların başına **A** yazınız.

..... Kalburla su taşımak
..... Acı patlıcanı kırağı çalmaz
..... Ya devlet başa ya kuzgun leşe
..... Dağdan gelip bağdakini kovmak
..... Yuvarlanan taş yosun tutmaz
..... Tekkeyi bekleyen çorbayı içer
..... Sağına başına bakmadan
..... Sabır acıdır meyvesi tatlıdır.

ETKİNLİK 2 Aşağıdaki sözcüklerin karşıt (zıt) anlamlarını yazınız.

atılgan	bulanık	donuk	ilkel

ETKİNLİK 3 Aşağıdaki sözcükleri gerçek, mecaz ve yan anlamlarıyla birer cümlede yazınız.

DİŞ
Gerçek:
Mecaz :
Yan :

GÖZ
Gerçek:
Mecaz :
Yan :

ETEK
Gerçek:
Mecaz :
Yan :

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

TEST 1

1. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinin eş seslisi yoktur?

A) Gizem, sol bileğini incitmiş idmanda.

B) Artık beni üzmeyeceğine söz vermiştin.

C) Kuşlar dal üstünde yuva yapmış.

D) Semizotu bin derde devaymış.

2. "Dil" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim içinde kullanılmıştır?

A) Misafirler geldi mi kedidili tatlısı yaparız.

B) Hızlı konuştuğum için dilimi ısırdım.

C) O kadar dil dökmemize rağmen ikna edemedik.

D) Hataylılar künefeyi dil peynirinden de yapıyormuş.

3. cimri ① hane ② kent ③ buz ④ hava ⑤

Yukarıdaki hangi iki sözcüğün eş anlamlısı (anlamdaşı) yoktur?

A) ① - ②

B) ① - ④

C) ④ - ⑤

D) ③ - ⑤

4. Birbirinin karşıtı olan sözcüklere zıt anlamlı sözcükler denir.

Buna göre aşağıdaki sözcüklerden hangileri birbirinin zıttı olamaz?

A)	B)	C)	D)
• Hatırlamak	• Sevinmek	• Sağ	• İleri
• Unutmak	• Eğlenmek	• Sol	• Geri

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

5. "Çıkmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yayımlanmak" anlamında kullanılmıştır?

A) Latife Tekin'in yeni kitabı nihayet çıktı.

B) Fatih, fotokopi çektirmek için dışarı çıktı.

C) Sen bu durumdan da kârlı çıkarsın, merak etme.

D) Doktor raporundan iyi bir sonuç çıkmadı.

6. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi terim anlamlı değildir?

A) Bu şarkının <u>bestesi</u> kime ait?

B) Bu odaya <u>beyaz perde</u> çok yakışır.

C) Şair, bu şiirinde <u>imge</u> kullanamamış.

D) Üçgenin iç <u>açılarının</u> toplamı 180 derecedir.

7.

ufak tefek	sık sık	çatır çutur	sıkı fıkı
vızır vızır	ıvır zıvır	sırıl sırıl	horul horul

Yukarıdaki ikilemelerden kaç tanesi yansıma sözcükten oluşmaktadır?

A) 2 B) 4 C) 6 D) 8

8.
- Damlaya damlaya göl olur.
- Ölüme çare bulunmaz.
- Rüzgâr eken fırtına biçer.
- Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.
- Az söyle, çok dinle.

Yukarıdaki atasözlerinden kaç tanesi gerçek anlamlıdır?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

TEST 2

1. "Soğuk" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde temel anlamından (gerçek anlam) uzaklaşmıştır?

A) Böyle durumlarda soğukkanlı olmalısın.

B) Dağın yamacından soğuk rüzgâr esiyor.

C) Hava bugün oldukça soğuk görünüyor.

D) Kuşlar soğuktan donmak üzereydi.

2. • Kadının güzelliği baş döndürücüydü.

• Baş dümen bozulunca denizin ortasında kalakaldık.

• Her baş ağrısında ilaç almamalısın.

• Karnıyarık için bir baş soğan yeterli.

"Baş" sözcüğünün yukarıdaki cümlelerde kazandığı anlamlar aşağıdaki seçeneklerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Terim - mecaz - gerçek - yan

B) Terim - yan - gerçek - mecaz

C) Mecaz - gerçek - yan - terim

D) Mecaz - terim - gerçek - yan

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde duyudan duyuya aktarma yapılmıştır?

A) Uzun elbiseyle çok hoş görünüyorsun.

B) Bugün tatsız tuzsuz yemekler yemek zorunda kaldım.

C) Sokakta çok tatlı bir köpek yavrusu bulduk.

D) Güzel bir dünya için çevremizi temiz tutalım.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

4. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

A) Pekiştirme sözcükler daima bitişik yazılır.

B) İkilemeler bitişik yazılır.

C) Temel anlamda kullanılan deyimler yoktur.

D) Vecizelerin kim tarafından söylendiği belli değil.

5. Ilık(1) ılık(2) rüzgâr esiyordu masmavi(3) denizin yüzüne(4).

Yukarıdaki altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) 1. sözcük grubu, ikilemedir.

B) 2. sözcük, somut anlamda kullanılmıştır.

C) 3. sözcük, pekiştirme sözcüktür.

D) 4. sözcük, mecaz anlamda kullanılmıştır.

6.

Sözlü sınav için Nihat öğretmen, Ali'yi tahtaya kaldırıp yeşil, kırmızı ve mavi renkli dairelerdeki yanlış örnekleri belirtmesini ister.

Buna göre Ali, hangi örnekleri belirtirse sınavdan tam puan almış olur?

A) Yeşil → pamuk, Kırmızı → hava, Mavi → sağ - sol

B) Yeşil → duman, kırmızı → hava, mavi → evli - evsiz

C) Yeşil → rüya, kırmızı → hava, mavi → evli - evsiz

D) Yeşil → rüya, kırmızı → sevinç, mavi → aşağı - yukarı

ÖRNEKTİR MURAT YAYINLARI

FİİL (EYLEM)

▶ İş, olus ve hareket bildiren sözcüklere fiil (eylem) denir.

Örnek: • Sev- • Gör- • Oku- • İç-
• Yaz- • Bak- • Yüz- • Ye-

Bir sözcüğün fiil olup olmadığını anlamak için sözcüğe "-mak/-mek" mastar ekini getiriyoruz. Sözcüğe "-mak/-mek" ekini getirebiliyorsak o sözcük fiildir, getiremiyorsak fiil değildir:

örnek: • Bul (mak) ✓
• Ev (mek) ✗

ANLAMLARINA GÖRE FİİLLER

İŞ (KILIŞ) FİİLİ

▶ Nesne alabilen fiillerdir.

* Fiile sorulan "ne, neyi, kimi" sorularına cevap verir.

örnek: • Burcu, upuzun saçlarını kesmiş. ✓
↳ Neyi kesmiş?

• Okulun tüm duvarlarını biz boyadık. ✓
↳ Neyi boyadık?

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

• Ali, dün otobüste seni görmüş. ✓
↳ Kimi görmüş?

• Amcamlar, yeni bir ev almış. ✓
↳ Ne almış?

Fiilden önce "onu" sözcüğünü kullanabiliyorsak o fiil is fiilidir.

örnek:
- (onu) beklemek ✓
- (onu) özlemek ✓
- (onu) yıkamak ✓
- (onu) ağlamak ✗
- (onu) gülmek ✗
- (onu) kızmak ✗

DURUM FİİLİ

▶ Öznenin durağan olduğu geçişsiz fiillerdir. Durum fiilleri nesne almaz.

✱ Fiile sorulan "ne, neyi, kimi" sorularına cevap alınmaz.

Örnek:
• İnsan sıcak havalarda iyice geriliyor.
↳ Neyi geriliyor? —

• Bugün ise gitmediğim için çok uyudum.
↳ Kimi uyudum? —

• Dün seni beklerken su parkta oturmuştum.
↳ Neyi oturmuştum? —

• Eve geç gidersem annem bana küser.
↳ Kimi küser? —

- oğlamak
- uyanmak
- doğmak
- gülmek
- ölmek
- durmak

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

OLUŞ FİİLİ

▶ Öznenin iradesi dışında gerçekleşen fiillerdir.

* Oluş fiillerinde zaman etkilidir.
* Oluş fiillerinde bir durumun değişimi söz konusudur.

örnek:
- Bizim eski mahalledeki Mustafa amca yaşlanmış.
  ↳ zaman etkilidir.
  genç → yaşlı
- Sacların çok çabuk uzuyor.
  ↳ zaman etkilidir.
  kısa → uzun
- Gözde'yi görmeyeli çok büyümüş.
  ↳ zaman etkilidir.
  küçük → büyük
- Otuz yaşından sonra her saç beyazlar.
  ↳ zaman etkilidir.
  siyah (kara) → beyaz.

İŞ (KILIŞ) FİİLİ	DURUM FİİLİ	OLUŞ FİİLİ
* Ne, neyi, kimi sorularına cevap verir. • dinlemek • söylemek • gözlemek	* Ne, neyi, kimi sorularına cevap vermez • bağırmak • üzülmek • yürümek	* Kendiliğinden gerçekleşme söz konusudur. • acıkmak • sararmak • solmak

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

Fiil Çekimi

Çekimli fiil

! Fiil = çekimli fiil
↳ yap, yaptı, yapmıştık, yapmadı, yapabilirsin...

Kip

▶ Zaman veya uyarı anlamlı fiil kategorisine kip denir. Kip, bildirme (haber) ve dilek (tasarlama) olmak üzere ikiye ayrılır.

Bildirme (haber) kipleri

▶ Zaman anlamı taşıyan kiplerdir.

* Geniş zaman: (-r, -ar/-er/-ır/-ir/-ur/-ür)

örnek:
- yer (yemek)
- verir (vermek)
- yapar (yapmak)
- bulur (bulmak)
- gezer (gezmek)
- üzülür (üzülmek)
- kalır (kalmak)

⚠ Geniş zamanın olumsuzu: (-maz/-mez, -ma)

örnek:
- yer > yemez → 3. tekil şahsa göre çekimi.
- yaparım > yapmam → 1. tekil şahsa göre çekimi.
  - gezmez
  - vermez
  - üzülmez
  - kalmaz
  - bulmaz

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

* Şimdiki zaman: (-(i)yor)

Örnek: •bekliyor (beklemek) •geliyor (gelmek)
•ağlıyor (ağlamak •bakıyor (bakmak)

⚠ "-makta/-mekte" ekleri şimdiki zaman anlamında kullanıldığı için -(i)yor ekine denktir.

Örnek: • Ders çalışıyorum.
↳Ders çalışmaktayım.

* Gelecek zaman: (-ecek/-acak)

Örnek: •yazacak (yazmak) •akacak (akmak)
•gezecek (gezmek) •sevecek (sevmek)

* Geçmiş zaman: (-di/-dı/-du/-dü/-ti/-tı/-tu/-tü)
(Belirli, görülen, bilinen geçmiş zaman)
(-miş/-miş/-muş/-müş)
(Belirsiz, duyulan, öğrenilen geçmiş zaman)

Örnek: •geldi (gelmek) •yaktı (yakmak)
•aldı (almak) •kesti (kesmek)
•buldu (bulmak) •kustu (kusmak)
•güldü (gülmek) •küstü (küsmek)
Belirli geçmiş zaman

•yakmış (yakmak) •bulmuş (bulmak)
•kesmiş (kesmek) •gülmüş (gülmek)
Belirsiz geçmiş zaman

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

Dilek (Tasarlama) Kipleri

▶ Zaman anlamı taşımayıp istek bildiren, uyarı niteliğindeki kiplerdir.

* **Emir kipi:** (∅)

örnek: • yaz (yazmak) • gez (gezmek)
• yap (yapmak) • küs (küsmek)

⚠ 1. tekil ve 1. çoğul için emir kipi kullanılamaz.

örnek:	Tekil	Çoğul
1.	—	1. —
2.	yap	2. yapın
3.	yapsın	3. yapsınlar

* **İstek kipi:** (-e/-a)

örnek: • yaka (yakmak) • yapa (yapmak)
• vere (vermek) • güle (gülmek)

* **Şart (koşul) kipi:** (-se/sa)

örnek: • yaksa (yakmak) • yapsa (yapmak)
• verse (vermek) • gülse (gülmek)

* **Gereklilik kipi:** (-meli/-malı)

örnek: • bulmalı (bulmak) • duymalı (duymak)
• gelmeli (gelmek) • asmalı (asmak)

⚠ Emir kipi dışındaki kiplerle çekimlenmiş fiillerde 3. tekil şahıs eki yoktur.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

FİİLDE ŞAHIS (KİŞİ)

▶ Fiilde bildirilen iş, durum ve oluşun kim ya da kimler tarafından yapıldığını belirten fiil kategorisidir.

Türkçede her şahsa ait özel bir ek vardır.

T Şahıs (kişi) ekleri, kip eklerinden sonra gelir:

Örnek: • yap - ar - ım
yap: fiil kök, ar: kip eki, ım: şahıs eki

Şahıs	örnek:	Şahıs Ekleri
1. Tekil (ben)	.geldi / gelse →	geldim / gelsem
2. Tekil (sen)	.geldi / gelse →	geldin / gelsen
3. Tekil (o)	.geldi / gelse →	geldi- / gelse-
1. Çoğul (biz)	.geldi / gelse →	geldik / gelsek
2. Çoğul (siz)	.geldi / gelse →	geldiniz / gelseniz
3. Çoğul (onlar)	.geldi / gelse →	geldiler / gelseler

geldiler: Bildirme kipi + Şahıs ekleri
gelseler: Tasarlama kipi + Şahıs ekleri

Örnek:
• yapıyorum → 1. tekil şahıs eki
• yapıyorsun → 2. tekil şahıs eki
• yapıyor → 3. tekil şahıs eki (eki yok)
• yapıyoruz → 1. çoğul şahıs eki
• yapıyorsunuz → 2. çoğul şahıs eki
• yapıyorlar → 3. çoğul şahıs eki
(lar: Bildirme kipi)

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

* Geniş zamana göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : yutarım • 1. çoğul : yutarız
• 2. tekil : yutarsın • 2. çoğul : yutarsınız
• 3. tekil : yutar – • 3. çoğul : yutarlar

* Şimdiki zamana göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : yutuyorum • 1. çoğul : yutuyoruz
• 2. tekil : yutuyorsun • 2. çoğul : yutuyorsunuz
• 3. tekil : yutuyor – • 3. çoğul : yutuyorlar

* Gelecek zamana göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : yutacağım • 1. çoğul : yutacağız
• 2. tekil : yutacaksın • 2. çoğul : yutacaksınız
• 3. tekil : yutacak – • 3. çoğul : yutacaklar

* Belirli (görülen) geçmiş zamana göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : yuttum • 1. çoğul : yuttuk
• 2. tekil : yuttun • 2. çoğul : yuttunuz
• 3. tekil : yuttu – • 3. çoğul : yuttular

* Belirsiz (duyulan) geçmiş zamana göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : yutmuşum • 1. çoğul : yutmuşuz
• 2. tekil : yutmuşsun • 2. çoğul : yutmuşsunuz
• 3. tekil : yutmuş – • 3. çoğul : yutmuşlar

* Emir kipine göre şahıs çekimi:

Örnek: • 1. tekil : —— • 1. çoğul : ——
• 2. tekil : yut-- • 2. çoğul : yutun
• 3. tekil : yutsun • 3. çoğul : yutsunlar

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

* İstek kipine göre şahıs çekimi:

örnek:
- 1. tekil: yuta(y)ım
- 2. tekil: yutasın
- 3. tekil: yuta –
- 1. çoğul: yuta(y)ız
- 2. çoğul: yutasınız
- 3. çoğul: yutalar

* Şart (koşul) kipine göre şahıs çekimi:

örnek:
- 1. tekil: yutsam
- 2. tekil: yutsan
- 3. tekil: yutsa –
- 1. çoğul: yutsak
- 2. çoğul: yutsanız
- 3. çoğul: yutsalar

* Gereklilik kipine göre şahıs çekimi:

örnek:
- 1. tekil: yutmalı(y)ım
- 2. tekil: yutmalısın
- 3. tekil: yutmalı –
- 1. çoğul: yutmalı(y)ız
- 2. çoğul: yutmalısınız
- 3. çoğul: yutmalılar

FİİLLERDE OLUMSUZLUK

▶ Herhangi bir işin, oluşun veya durumun yapılmadığını veya yapılmayacağını belirten fiillere olumsuz fiil denir.

Olumsuzluk eki: (-ma/-me)

Olumsuzluk eki diğer fiil çekim eklerinden önce gelir:

örnek: görüyorum > görmüyorum
(görüyorum: olumlu fiil; görmüyorum: olumsuz fiil)

- geldim > gelmedim
- gelsek > gelmesek
- gelmeli > gelmemeli
- gelecek > gelmeyecek
- gelirim > gelmem
- gelsin > gelmesin
- geleyim > gelmeyeyim
- gelmişsin > gelmemişsin

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

① Geniş zamanın olumsuzu: 1. tekil ve 1. çoğul dışındaki kişilerde olumsuzluk eki "-maz/-mez" şeklinde olur:

Örnek:
- 1. tekil: gelmem
- 2. tekil: gelmezsin
- 3. tekil gelmez
- 1. çoğul: gelmeyiz
- 2. çoğul: gelmezsiniz
- 3. çoğul: gelmezler

② Şimdiki zamanın olumsuzu: Şimdiki zamanın olumsuzu kullanılırken "-ma/-me" daralıp "-mı/-mi/-mu/-mü" şeklini alır:

Örnek:
- gelmiyorlar
- vermiyorsun
- gülmüyoruz
- beklemiyorsun
- anlamıyorsunuz
- bulmuyorum

FİİLLERDE SORU

▶ Fiillere " mı/mi/mu/mü" eklerinden birinin getirilmesiyle fiillere soru anlamı kazandırılır.

Örnek:
- Sormuş mu?
- verdin mi?
- gelmeli misin?
- yapmış mıydınız?
- anlattınız mı?
- duyuyor musun?

Olumlu soru çekimi

- Sormamış mı?
- vermedin mi?
- gelmemeli misin?
- yapmamış mıydınız?
- anlatmadınız mı?
- duymuyor musun?

Olumsuz soru çekimi

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI

FİİLERDE KİP (ZAMAN) KAYMASI

▶ Kip eklerinin birbirinin yerine kullanılmasına kip (zaman) kayması denir.

Örnek:

• Yarın (gelecekte) maça gidiyorum. (şimdiki zaman) ⇒ Kip kayması var.
↳ Yarın (gelecekte) maça gideceğim. (gelecek zaman)

• Her sabah bu durakta otobüs bekliyorum. (şimdiki zaman) ⇒ Kip kayması var.
↳ Her sabah (sürekli) bu durakta otobüs beklerim. (geniş zaman)

• Başarılı olmak için her gün çalışacaksın. ⇒ Kip kayması var.
↳ Başarılı olmak için her gün çalışmalısın.

• İstanbul 1453'te fethedildi. (belirli geçmiş zaman) ⇒ Kip kayması var.
↳ İstanbul 1453'te fethedilmiş. (belirsiz geçmiş zaman)

• Biz haftaya (gelecekte) tatile çıkıyoruz. (şimdiki zaman) ⇒ Kip kayması var.
↳ Biz haftaya (gelecekte) tatile çıkacağız. (gelecek zaman)

Kip kayması, anlatım bozukluğuna neden olmaz.

ÖRNEKTİR • MURAT YAYINLARI